Muistio

Kalankasvatuksen ympäristönsuojeluohjeen uusimisesta vastanneen työryhmän ehdotukset kalankasvatuksen ympäristösuojelun kehittämiseksi

Kalankasvatuksen ympäristönsuojeluohjeen valmistelun yhteydessä käsiteltiin useita asiakokonaisuuksia, joita jatkokehittämällä kalankasvatuksen ympäristönsuojelun tasoa voidaan edelleen parantaa elinkeinon toimintaedellytykset samalla huomioiden. Ympäristösuojeluohjetta valmistellut työryhmä ehdottaa, että seuraavan seitsemän asiakokonaisuuden jatkovalmistelu tapahtuu laajapohjaisesti ja käynnistyy ripeästi. Luontevia toimijoita jatkovalmistelutyön käynnistäjinä ovat Varsinais-Suomen ELY-keskus kalankasvatuksen ympäristösuojelukysymysten koordinoijana sekä maa- ja metsätalousministeriön yhteydessä toimiva vesiviljelyn kehittämistyöryhmä.

1. Lainsäädännön kehittäminen

Kalankasvatuksen ympäristösuojelutoimia ohjataan ensisijaisesti ympäristönsuojelulain sisällöllä, perusteluilla ja soveltamiskäytännöillä. Voimassa oleva lainsäädäntö ei kaikilta osin mahdollista vihreän talouden periaatteiden mukaiseen kalankasvatukseen kannustamista eikä huomioi mm. ravinteiden kierrättämisen vaikutuksia. Työryhmä ehdottaa, että ympäristönsuojelulain uudistustyön yhteydessä sekä muuta lainsäädäntöä kehitettäessä huomioidaan seuraavia asiakokonaisuuksia:

- Sijainninohjauksen huomioiminen ja toteuttamisen edistäminen lainsäädännössä.
- Lupasäätelyn päällekkäisyyksien poistaminen.
- Ravinteiden poiston kannustaminen ja huomioiminen ympäristöluvissa ja taloudellisessa ohjauksessa.
- Ravinteiden päästökaupan mahdollisuudet.
- Koetoimintaa ja lupamääräysten tarkistamista koskevien hakemusten kevennetty käsittely

2. Sijainninohjaus

Hyvin suunnitellulla kalankasvatuksen sijainninohjauksella voidaan pienentää kuormitusta herkiltä vesialueilta ja ohjata tuotantoa vesialueille, joilla ympäristöhaitat ovat hallittavissa. Sijainninohjaustyön jatkumista voidaan edistää seuraavasti:

- Kehitetään sijainninohjauksen huomioimista maakuntakaavoituksessa.
- Lupahakemusten ja ohjeistuksen kehittäminen sijainninohjaukseen sopivaksi. Paikkatietoa hyödyntäviä työkaluja kehitetään viranhaltijoiden ja kalankasvattajien käyttöön.
- Vedenlaatu- ja ympäristömallien käytön lisääminen ja käyttöönoton helpottaminen.
- Selvitetään kalankasvatuksen integroimista muuhun toimintaan kuten tuulivoiman tuottamiseen merien aluesuunnittelua kehitettäessä.
- Kehittämällä Suomen rannikon oloihin soveltuvaa avomeritekniikkaa ja toimintatapoja.

3. Itämerirehu ja ravinteiden poistaminen vesistöistä

Itämerirehulla tarkoitetaan sellaista rehua, jossa valtameristä tuotava kalajauho korvataan Itämeren kaloista valmistettavalla kalajauholla. Itämerirehussa muilta mantereilta tuotavat kasviraaka-aineet korvataan Itämeren alueen tuotannolla. Tällöin kalankasvatus kierrättää Itämeren alueen ravinteita

eikä Itämereen tule uutta ravinnekuormitusta alueen ulkopuolelta. Itämerirehun käyttöä voidaan edistää:

- tekemällä ympäristötaloudellinen kokonaisselvitys erilaisten kannustimien vaikutuksesta ravinteiden kierrätyksen lisäämiseksi ja Itämeren rehun käytön aloittamiseksi.

4. Luomukasvatus ja ympäristömerkinnät

Viljelty kala voi olla luomua. Vuonna 2009 annetussa EU-asetuksessa on ensimmäistä kertaa määritelty luomuohjeet vesiviljelyyn. Kasvatetulle kalalle on olemassa myös muita ympäristömerkkejä joiden piirissä toimivissa laitoksissa pyritään vähentämään kasvatuksen ympäristövaikutuksia kuten ravinnekuormitus, rehun hankinnan vastuullisuus, kemikaalien ja lääkeaineiden käyttö, sekä karkulaisten ja petojen torjunta. Kirjolohen ja merilohen kasvatukselle valmistuu vuoden 2012 aikana laajassa sidosryhmäprosessissa valmistellut globaalit tuotantokriteerit Aquaculture Stewardship Council (ASC) sertifikaatin alle. Selvitettäviä asioita ovat:

- Yleiset edellytykset siirtyä suomalaisessa kalankasvatuksessa osin luomutuotantoon ja/tai muun ympäristömerkinnän (kuten ASC-sertifioidun) kalan tuottamiseen.
- Luomutuotannon ja ASC-sertifikaatin vaatimusten eroavaisuus kotimaisen kalankasvatuksen ympäristöluvan perusvaatimuksista.
- Tuottajan mahdollisuudet muuntaa tuotantotapaa ympäristömerkkien vaatimuksien mukaisiksi kesken lupakauden.
- Ympäristömerkityn kalan markkinat Suomessa ja tulevaisuuden potentiaali kotimarkkinoilla ja viennissä.
- Ympäristömerkintään liittyvän valvonnan hyödyntäminen muussa valvonnassa.

5. Koelaitokset

Koelaitoksilla voidaan ottaa käyttöön ympäristösuojelua parantavia tekniikoita. Koehankkeissa voidaan testata ja kehittää mm. uusia laitostyyppiä, jätevesien käsittelymenetelmiä, ruokintamenetelmiä tai tuotannon vuodenaikaista rytmittämistä. Koelaitosten käynnistämisen helpottamista viranomaisen toimintavoilla on tuettava erityisesti seuraavien teemojen yhteydessä:

- Suomen rannikon oloihin soveltuva avomeritekniikka ja toimintatavat.
- Suomen sisävesialueen oloihin soveltuva yksinkertaistettu kiertovesitekniikka (tanskalainen Modeldambrug-konsepti) ja toimintatavat.

6. Tarkkailun kehittäminen

Vesistötarkkailulla selvitetään luvan nojalla tapahtuvan toiminnan vaikutukset vesistöön mahdollisimman hyvin. Vesiviljelylaitosten tarkkailu koostuu yleensä käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailusta. Tarkkailun osalta kiireellinen kehittämistoimenpide on:

- Velvoitetarkkailun yleisohjeen uusiminen, jolloin tarkkailun toteutus ja raportointi saadaan yhtenäiseksi koko maassa.

7. Kiertovesikasvatus

Kiertovesikasvatus on tuotantoteknologiaa, jolla voidaan pienentää ravinnekuormitusta ja tuottaa samalla lajeja, joiden kasvatus perinteisissä tuotanto-oloissa ei onnistu. Kiertovesikasvatus ei ole

kuitenkaan korkeiden investointi- ja käyttökustannusten vuoksi kilpailukykyinen vaihtoehto kirjolohen kasvatuksessa. Kiertovesikasvatuksen laajempaa käyttöönottoa ja soveltuvuutta voidaan parantaa seuraavien teemojen avulla:

- Suomen sisävesialueen oloihin soveltuva yksinkertaistettu kiertovesitekniikka (tanskalainen Modeldambrug-konsepti) ja toimintatavat
- Energiaa säästävät ratkaisut ja energiaverotuksellinen kohtelu.
- Ravinteiden talteenotto kosteikoiden avulla.

8. Sisämaan läpivirtauslaitokset

Sisämaassa vanhojen laitosten vesiensuojelutekniikan käyttöönoton edellytyksiä voidaan parantaa erityisesti siten, että laitosten vedenkäyttöä tehostetaan. Tällöin kiintoaine esiintyy korkeampana pitoisuutena pienemmässä vesitilavuudessa. Sisämaan läpivirtauslaitosten saneerauksen mahdollisuuksia voidaan parantaa seuraavasti:

- Kehittämällä allasrakenteita (mm. uoma-altaiden osittaminen, kaksoispoisto) ja lieteveden poistoa ja tiivistämistä kustannustehokkailla menetelmillä.